

Област Стара Загора

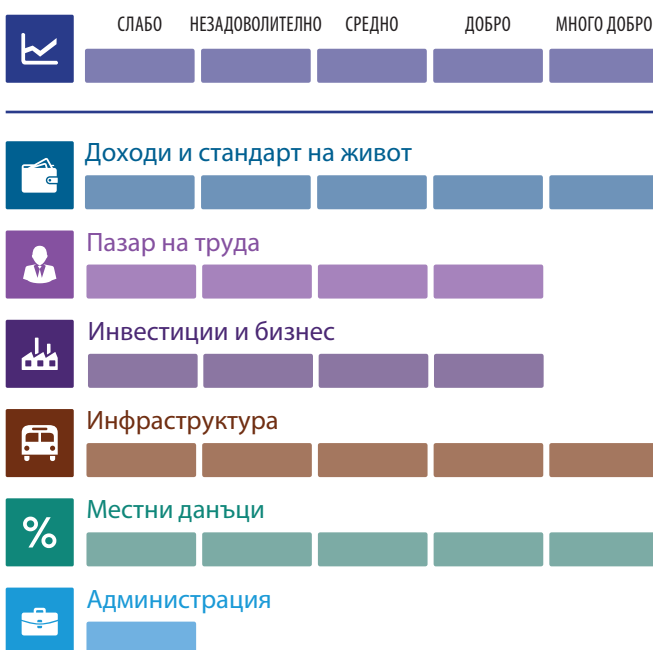
▶ Население (2021)	296 507
▶ Територия (кв.км)	5151
▶ Брой на населените места	206
▶ Дял на населението в градовете (%)	71,3

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства значително и Стара Загора се нарежда на второто място по този показател. Представянето на местния пазар на труда е сравнително добро. Инвестиционната и бизнес активност поставят областта сред първенците. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително висок. За разлика от повечето области с висока степен на икономическо развитие Стара Загора запазва сравнително ниски размери на местните данъци. Самооценките за предоставянето на административни ус-

луги на „едно гише“ са най-ниските в страната. Естественят прираст в областта остава под средното ниво за страната. Резултатите на учениците са близки до средните. Средната продължителност на живота намалява, но сравнително ограничено, и за първи път е над средната за страната. Наказателните съдии в областта са сравнително натоварени, но това не се отразява негативно на бързината на правораздаването. Слабата оценка на Стара Загора в сферата на околната среда е обусловена преди всичко от изключително високия дял на нарушената територия. Културният живот в областта е сравнително интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства значително през 2021 г. и достига 20,2 хил. лв., отреждайки на Стара Загора второто място по този показател веднага след столицата. Заплатите и пенсите продължават на нарастват. Средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 16,7 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната), а средната месечна пенсия – 567 лв. (при 537 лв. в страната).

Нивото на бедност в областта продължава да се повишава и е над средните за страната стойности. Пред 2022 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, достига 29,1% (при 22,9% в страната).

Пазар на труда

Представянето на местния пазар на труда е сравнително добро и подрежда област Стара Загора сред челната тройка в тази категория (след столицата и област Варна) през 2022 година. Икономическата активност се увеличава до 75,9% (при 73,6% в страната). Това нарастване е съпроводено от ръст на заетостта и от спад на безработицата. Коефициентът на заетост достига 75,0% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 4,3% (при 5,2% в страната).

Образователната структура на работната сила в областта леко се влошава. През 2022 г. населението на възраст 25–64 години с висше образование се задържа на 22,0% и остава под средното за страната (29,8%), но и делът на населението с основно и по-ниско образование е сравнително нисък – 17,1% (при 16,0% в страната). Така относително високият дял на работната сила със средно образование отговаря на индустриалния профил на областта.

Коефициентът на демографско заместване на напускащите пазара на труда с новонавлизащи – съотношението на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години, е 67,3% (при 65,7% в страната), което е индикатор за бъдещо свиване на размера на работната сила.

Инвестиции и бизнес

В областта има сравнително малък брой предприятия – 49 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната) и през 2021 година. Въпреки това произведената продукция е висока – отчетените 34,0 хил. лв. на човек от населението нареждат област Стара Загора в челната тройка (след столицата и област София). Преките чуждестранни инвестиции с натрупване към края на 2021 г. нарастват, достигайки 3,6 хил. евро на човек от населението, и областта заема четвъртото място в страната по този показател. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се увеличават до 2,8 хил. лв. на човек.

Стара Загора е на четвърто място в страната и по разходи за научноизследователска и развойна дейност – 81 лв. на човек през 2021 година.

Областта се представя по-слабо в усвояването на средства от европейските фондове. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2358 лв. на човек от населението (при 2836 лв. в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Гурково (над 4 хил. лв. на човек), а най-малко – общините Гълъбово, Братя Даскалови и Опан (с по под хиляда лева на човек).

Инфраструктура

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е значително по-висока от средната. Гъстотата на пътната мрежа е малко по-ниска, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е 28,7% (при 18,5% в страната) през 2022 година. Въпреки това делът на пътната настилка в добро състояние изостава от средния – 39,4% (при 41,1% в страната) през 2022 година.

Достъпът на домакинствата до интернет се увеличава, но е под средния – 86,5% (при 87,3% в страната).

Местни данъци

За разлика от повечето области с висока степен на икономическо развитие Стара Загора запазва сравнително ниски размери на местните данъци и през 2023 година. Особено голяма е разликата при ставката върху недвижимите жилищни имоти на юридическите лица и върху прехвърлянето на собственост. Данъчните ставки върху таксиметровия превоз също са значително по-ниски. По-висока от средната остава ставката върху търговията на дребно, а тази върху превозните средства е близка до средната за страната.

В рамките на областта най-ниски са средните данъци в общините Братя Даскалови и Чирпан, а най-високи – в община Стара Загора.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство леко се повишават през 2023 г., но продължават да са ниски. Самооценките за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ обаче намаляват и са най-ниските в страната. Оценка за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление също е сравнително ниска и през 2023 г. – 65,0% средно за областта (при 70,3% в страната).

Делът на собствените от общите приходи в общините от областта са 24,5% (при 29,0% в страната) през 2022 г., а покритието на общинските разходи с местни приходи – 74,9% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст в област Стара Загора остава под средното ниво за страната с коефициент от $-11,2\%$ (при $-9,7\%$ в страната) през 2022 година. Областта продължава и да привлича население и коефициентът на механичен прираст е положителен ($2,2\%$).

През 2022 г. застаряването на населението е близко до средното за страната. Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $165,2\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $40,0\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население и гъстотата му също са близки до средните – $71,3\%$ от населението на областта живеят в градовете (при $73,6\%$ в страната), а гъстотата му е 1384 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната) през 2022 година.

Образование ■■■■

Коефициентът на записване на населението в V–VII клас в областта се увеличава и през 2022 г. е близък до средния. Делът на второгодниците нараства до $1,6\%$ (при $1,2\%$ в страната). Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сред най-ниските в страната основно заради значителния недостиг на учаци в специалности, свързани с индустрията, предвид на това, че преработващата промишленост е силно застъпена в местната икономика.

Резултатите на учениците от областта са близки до средните за страната през 2023 година. Успехът на националното външно оценяване по математика след VII клас е 33,7 т. (при 35,3 т. в страната). Средният успех на матурата по български език и литература е „Добър“ 3,83 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки е $17,1\%$ (при $17,9\%$ в страната). Броят на студентите в областта се увеличава до 19 на хиляда души от населението (при 33 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■

Делът на здравноосигурените в областта се увеличава до $92,5\%$ (при $93,5\%$ в страната). Средната продължителност на живота намалява, но сравнително ограничено, и през 2022 г. за първи път е над средната за страната със 72,4 години (при 71,9 години в страната). Детската смъртност също бележи спад, но остава сравнително висока.

Достъпът до лекари (както общопрактикуващи, така и специалисти) е сравнително добър – 1430 души средно са обслужвани от един общопрактикуващ лекар в областта (при 1678 души на лекар в страната). Броят на леглата в многопрофилните болници се повишава, но не достига средната стойност за страната. През 2022 г. местните болници разполагат с 5,2 легла на хиляда души от населението (при 5,9 легла на хиляда души в страната). Преминалите за лечение болни са близо, но под средния брой за страната – 201 на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната).

Ред и сигурност ■■■■

Наказателните съдии в област Стара Загора са сравнително натоварени, но това не се отразява негативно на бързината на правораздаването и през 2022 година. Един местен съдия разглежда средно по 11,5 дела месечно (при 10,1 дела на съдия в страната). Наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, са 89% (колкото и в страната), а висящите дела – 11% (при 12% в страната).

Броят на престъпленията е относително висок, а разкриваемостта им – сравнително ниска. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта са 12,3 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната), а разкриваемостта им – 48% (при 49% в страната).

Околна среда ■■

Слабата оценка на Стара Загора в сферата на околната среда е обусловена преди всичко от изключително високия дял на нарушената територия – $3,34\%$ (при $0,43\%$ в страната), което е най-високата стойност в страната и през 2022 година. Същевременно делът на горската територия е близък до средния – 32% в областта при 33% в страната.

Обемът на образуванието битови отпадъци е близък до средния – 422 кг на човек (при 445 кг в страната), но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е нисък – 57% (при 74% в страната) през 2021 година.

Областта изостава по дела на населението в селища с обществена канализация – $66,3\%$ спрямо $74,8\%$ за страната през 2021 година. До канализация, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води, достъп имат $64,1\%$ от населението (при $66,3\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности спрямо населението са двойно над средните за страната.

Култура и туризъм ■■

Културният живот в областта е сравнително интензивен. През 2022 г. броят на посещенията в местните кина, музеи и библиотеки спрямо населението продължава да нараства, въпреки че не достига стойностите от преди пандемията. Посещенията на музеите също се увеличават до 751 на хиляда души и отново са над средните за страната (619 на хиляда души).

Броят на леглата в местата за настаняване в област Стара Загора е 17 на хиляда души от населението (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки достигат 1703 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната) през 2022 година.

Ключови показатели за област Стара Загора

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	16 233	20 165	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	15 010	16 673	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	25,9	28,1	29,1	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	58,2	58,4	57,0	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	73,3	72,2	75,0	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	6,2	4,4	4,3	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	16,4	15,8	17,1	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	21,6	22,0	22,0	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	25 415	34 039	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2500	2757	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3111	3563	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	76,0	78,8	86,5	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	37,3	38,9	39,4	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	79,4	80,0	74,9	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	69,3	63,8	65,0	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-11,2	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	2,2	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,12	3,96	3,83	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	33,9	31,9	33,7	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	91,4	89,6	90,9	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	74,0	72,7	72,4	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,3	89,4	92,5	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1502	1463	1430	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	10,3	10,6	12,3	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	8,6	9,1	10,7	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	70,6	66,3	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	386	422	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	78,8	56,6	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	168	307	489	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	722	1032	1703	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.